

OKTÓBER 23. 2003-BAN SZEGEDEN

A megemlékezések előtt néhány nappal, a Délmagyarország hasábjain jelent meg a megye településein tartandó ünnepek rövid ismertetése. Szegeden több, kisebb emlékhely mellett a Rákóczi tér és a Rerrich Béla tér adott helyet az ünnepeknek. Az előbbi a hivatalos, a szocialista városvezetés által szervezett, míg az utóbbi a jobboldali pártok (MDF, FIDESZ) és a Politikai Foglyok Országos Szövetsége rendezvénye. A Rákóczi térre délután három órára várták a résztvevőket, míg a másik helyszínen este hat órakor kezdődött a megemlékezés. A városi rendezvény különlegességét az adta, hogy erre az alkalomra készült el Nagy Imre életnagyságú szobra, melyet az ünnepség keretei között avattak fel. A bronzalakot már egy nappal korábban a helyére emelték, majd letakarták. Távolról nézve olyan volt, mintha egy szerzetes állna ott, a talapzaton.

Fél órával három előtt érkeztem a térre. Ekkor már nyolcvan-száz ember várákozott ott, közöttük meglepően sok iskoláskorú fiatal. Mivel nem számítottam e korosztály megjelenésére, először azt hittem, hogy valaki régi szokás szerint kivezényelt egy iskolát. Mint később kiderült, szó sem volt ilyenről, a gyerekek közreműködők voltak, az énekkar és a fúvós zenekar tagjai. Rajtuk kívül inkább időseket, nyugdíjasokat láttam érkezni, középkorúak kevesebben jöttek, családok gyerekekkel csak néhányan.

Az emberek tulajdonképpen nem is a téren, hanem annak szélén, a járdán várakoztak. A rend fenntartásával megbízott Városőrség terelte a megemlékezőket erre a néhány méteres sávra. Ennek oka egyrészt az volt, hogy a tér közepére a pártok, társadalmi szervezetek képviselői álltak, akik koszorúkat helyeztek el a szobornál, másrészt, hogy a körülbelül tízfős katonai díszszázad elvonulhasson az emlékmű előtt.

Tulajdonképpen három nagy csoport alakult ki. A letakart szobor mögött és attól jobbra a megemlékezés szereplői (a szónok, meghívott vendégek, zenekar, énekkar, díszőrség, és a díszszázad), a tér közepén a koszorút elhelyező csoportja, és a tér szélére a városőrök élőkordonja által kiszorított hallgatóság.

A megemlékezés kezdete előtt a fúvószenekar indulókat játszott. Először az Erkel Hunyadi Lászlójából folklorizálódott „Gyere ki te vén boszorkány ...” kezdetű lakodalmi szokásdallamot. Kicsit furcsának éreztem a zenét, különösen, amikor ezután egy új stílusú csárdás hangzott fel, indulóként értelmezve. Feltehetően a jeles naphoz illő, hazafias érzéseket váltott ki az emberekben, csak

az én fülemet sértette kissé. A műsort hagyományosan a Himnusz és a Szózat keretezte. A kórus énekelt, a zenekar játszott, többi jelenlévő pedig – bár halkán és bizonytalanul, de – segített.

A Himnuszt ünnepi beszéd követte. Szeged polgármestere, Botka László beszéde visszaemlékezés volt, amely a forradalom leverése előtti néhány napot idézte fel. A szónok Nagy Imre kétségbeejtően nehéz helyzetét, helytállását kiemelve emlékezett a történelmi eseményekre.

Érdekes volt a szónoki emelvény és a bronzalak viszonya. A szobrot a tér alapszintjéből körülbelül egy méterrel kiemelkedő lépcsősor kiugró részén helyezték el, egy harminc centiméter magas talapzaton. Az emelvény ettől kicsit hátrébb, balra állt. A jelenet akkor vált furcsává, amikor a szónok a pódiumra lépett. Jobb oldalt Nagy Imre letakart szobra, amelyet már ismerhettek a szegediek az újságokból: Kabátban, szemüvegben, papírokkal a kezében szól az öszszegyűlt tömeghez. Mellette, baloldalon Botka László öltönyben tette ugyanezt. A dolog élét az vette el, hogy a szobor még le volt takarva. A beszéd végén taps, majd a leleplezés következett, amiben a polgármestert Nagy Imre unokája segítette. Az alak előtűnését újabb taps kísérte, ez már határozottabb, úgy érzem az alkotónak szólt.

A következő esemény a koszorúzás volt. A ceremóniamester egyenként szólította a szervezetek képviselőit. A koszorúkat két katona díszlépésben előre vitte, majd a szobor előtt elhelyezte, miközben a mögöttük haladók kalaplevétellel, főhajtással fejezték ki tiszteletüket. Az emberek között csak egy-kettő volt, aki a lépcső aljánál megállt, jellemzőbb, hogy felmentek, majdnem egy szintre a bronzalakkal. Ez idő alatt a fúvószenekar a „Kossuth Lajos azt üzenete...” kezdetű dalmot játszott, gyászindulóként, számtalanszor, a koszorúzás végéig. Ezt katonai tiszteletadás követte, a század díszlépésben elvonult a szobor előtt. Az eddig tökéletes rendet egy idős nő zavarta meg, aki kilépve a tömegből, egyetlen szál virágot tett a szobor elé. Ez sem a közönségből, sem a szervezőkből különösebb reakciót nem váltott ki, még akkor sem, amikor virágot tartó kezeit a szobor előtt összekulcsolva felemelte.

Az esemény hivatalos részét a Szózat zárta, ezután városőrök kordonja eloszlott, az emberek pedig elindultak, hogy közelebről is láthassák az alkotást. Kezdetben a lépcső aljában megálltak, majd lassanként a bátrabbak felmerészkedtek a lépcsőre, hogy tüzetesen megnézzék az alakot. Néhányan egy-egy szál virágot is hoztak, közben egy mécses is elhelyezett valaki. A korábbi tömeg néhány perc alatt szétszlott, illetve többen kisebb csoportokban beszélgettek még a téren, majd ők is haza indultak.

A POFOSZ és a jobb oldali pártok által a Rerrich Béla térre szervezett megemlékezés jellege erősen eltért a Rákóczi térítől. A helyszínt tekintve, az utóbbi egy igen tágas terület, mellette a többsávos sugárúttal, de a tér maga is olyan elrendezésű, hogy a műsor résztvevői és a megemlékezők is nagyjából csak felét foglalták el. Mindez, illetve a korábban leírt koreográfiaszerű szervezethez okozta, hogy itt nem alakulhatott ki egy egységes tömeg. Az esti helyszín ezzel szemben egy kis tér, minden oldalról többszintes kőépülettel körülvéve, szűk kijáratokkal a Dóm térre és az Aradi térre. Ez a tér valóban alkalmas a nyugodt

elmélkedésre, emlékezésre. Ennek kedvezett az időpont is, mivel ekkorra besötétedett és ilyenkor a figyelem kevésbé osztódik meg, mint nappali fényben.

Fél órával a kezdés előtt, a rendezőkön kívül csak néhány embert találtam a Rerrich Béla téren. Ekkorra a Szent György szoborral szemben felállított emlékművön már több koszorú volt, illetve több mécses, gyertya égett. A szervezők az előkészületekkel voltak elfoglalva, felállították az egyetlen mikrofont, az egyetlen hangfalat és egy körülbelül kétszer két méteres jelképes dobogót az emlékmű jobb oldalára, a szónokok számára. Közben az érkezők a szobor előtti sétányon, az úton, majd a park fűvén gyülekeztek, különösebb irányítás nélkül. Sok ember zászlót is hozott. Volt itt kisebb, nagyobb, címeres, lyukas, farúdon vagy horgászbotra szerelve. Más jelképek is megjelentek, főleg a ruhákon. Egy házaspár zöld sálát viselt, rajta hímezett címerrel, másokon kokárdát láttam, megint másokon nemzeti színű jelvényt, valamiféle villogó fénnel, kissé izléstelenül megvilágítva. Mindezek mellett több idős férfi viselt kabátján katonai kitüntetést.

Hat órára megtelt a tér, felhangzott a Himnusz, sajnos gépből. Az az iskolai rendezvényekről, megemlékezésekről ismert, recsegő lemezjátszóról szóló, számomra sajnos mindig kiénekelhetetlen hangmagasságú. Mivel a hangfalhoz közel álltam, annak hangja mindent elnyomott, így sem saját hangomat, sem másét nem hallottam. A kétoldalt felállított reflektorok jól megvilágították az emlékművet és környékét, ráirányítva a figyelmet a szónokokra is. A POFOSZ, az MDF, majd a FIDESZ szónokai mondták el beszédüket, amelyekben az aktuálpolitikai utalásokat sem mellőzték. Ilyen alkalmakkor nem maradt el a közönség tetszésnyilvánítása, a beszédeket tapsok, bekiabálások szakították meg. Ezután a koszorúzások következtek. Itt is bementék a koszorúzó szervezetek nevét, amelyek képviselői a tömegből kilépve helyezték el a virágokat az emlékmű előtt. Mindezt a jelenlévők tapsa kísérte, amit én inkább furcsának, mint helyénvalónak éreztem. Mind a szónokokra, mind a koszorúzókra jellemző volt, hogy nem az emberekkel szemben, elkülönülve álltak, hanem a tömegből kilépve (nyilván az első sorok valamelyikéből), majd ugyanoda visszaállva vettek részt az eseményen. Így nem alakult ki egyfajta szónok-résztvevő elkülönülés.

Úgy tapasztaltam, hogy itt is az idősebbek és a férfiak voltak többségben, a fiatalok már kisebb számban, a középkorúak és családok viszont jóval többen jöttek, mint délután. Az este hivatalos részét itt is a Szózat zárta, majd felkérték a megemlékezőket, hogy zászlókkal, fáklyákkal, gyertyákkal vonuljanak át a Takaréktár utcai emlékhelyre. Ide körülbelül az emberek fele indult el, azonban közülük és a maradók közül is sokan még az emlékmű elé mentek egy-egy szál virággal, gyertyával. Rövid időn belül a szobor környékét elborították a virágok, gyertyák, mécsesek. Itt is kialakultak a délutánihoz hasonló, kisebb beszélgető csoportok, majd lassan kiürült a tér.

Két jelentősen eltérő megemlékezés volt ezen a napon. A délutáni egy tágas téren, nappali fényben megtartott, itt passzívabb, a nemzeti jelképeket kevésbé magukon viselő emberek előtt avattak fel egy új ötvenhatos emlékhelyet. A jelenlévők közül csak néhányan tartották fontosnak egy-egy szál virág vagy gyertya elhelyezését, valószínűleg éppen amiatt, hogy új emlékhelyről volt szó, még nem válhatott ez szokássá.

A másik helyszín egy szűk, zárt tér volt, az esti sötétségben gyújtott, az emlékműre irányított fények az emlékezéshez kedvezőbb légkört adtak. A résztvevők összetartozásukat a nemzeti jelképek segítségével is igyekeztek hangsúlyozni, a véleménynyilvánítást tekintve aktívabbak voltak, az emlékmű pedig mára egy közismert emlékhellyé vált, így sokan érezték fontosnak, hogy egy szál virágot, vagy egy gyertyát hozzanak, ezzel emlékezve ötvenhat hőseire és a forradalomra.